

УДК 316.6:659.9]:004.7

О.В. Курбан

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ГІБРИДНОЇ АГРЕСІЇ В ДОНБАСІ (2014-2016)

Мета роботи. Стаття висвітлює проблематику дослідження подій російської агресії в Донбасі (2014-2016) з точки зору правил та технологій ведення інформаційної війни в соціальних онлайн-мережах. Представлені факти чітко показали специфіку та особливості правил ведення сучасної гібридної війни в рамках третього етапу. **Методологія** дослідження складається з використання ретроспективного, історико-логічного методів, а також методів аналізу та узагальнення. Представлений теоретико-методологічний підхід дає можливість проаналізувати конкретні процеси, що в офіційному інформаційному полі, на національному та міжнародному рівнях отримали різнобічні трактовки та інтерпретації. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що вона є першою спробою системного аналізу інформаційної складової російсько-української гібридної війни в Донбасі, яка активно висвітлювалася в усіх наявних засобах масової комунікації, зокрема у соціальних онлайн-мережах. **Висновки.** Узагальнення фактів та аналіз подій, що мали місце протягом останніх років на окупованих Росією територіях Донбасу, є дуже важливими для нашої держави і суспільства в цілому, а також конкретно для відповідних державних структур, які мають опікуватися питаннями національної безпеки.

Ключові слова: інформаційна війна, соціальні мережі, гібридна війна.

О.В. Курбан

ИНФОРМАЦИОННОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ РОССИЙСКОЙ ГИБРИДНОЙ АГРЕССИИ НА ДОНБАССЕ (2014-2016)

Цель работы. Статья освещает проблематику исследования событий российской агрессии на Донбассе (2014-2016) с точки зрения правил и технологий ведения информационной войны в социальных онлайн сетях. Представленные факты четко показали специфику и особенности правил ведения современной гибридной войны в рамках третьего этапа. **Методология исследования** состоит из использования ретроспективного, историко-логического методов, а также методов анализа и обобщения. Представленный теоретико-методологический подход позволяет проанализировать конкретные процессы в официальном информационном поле на национальном и международном уровнях, которые получили разносторонние трактовки и интерпретации. **Научная новизна** работы заключается в том, что она является первой попыткой системного анализа информационной составляющей российско-украинской гибридной войны на Донбассе, активно освещалась во всех имеющихся средствах массовой коммуникации, в том числе в социальных онлайн сетях. **Выводы.** Обобщение фактов и анализ событий, имевших место в течение последних лет на оккупированных Россией территориях Донбасса, очень важны для нашего государства и общества в целом, а также конкретно для соответствующих государственных структур, должны заниматься вопросами национальной безопасности.

Ключевые слова: информационная война, социальные сети, гибридная война

О.В. Kurban

INFORMATIONAL SUPPORT OF THE RUSSIAN HYBRID AGGRESSION IN THE DONBASS (2014-2016)

Purpose of Research. The article highlights the problems of research developments in the Donbass Russian aggression (2014-2016) in terms of rules and technologies of information warfare in online social

networks. The facts clearly show the specific features and rules of the modern hybrid war at the third stage. **Methodology.** The research methodology consists of retrospective, historical and logical methods and methods of analysis and synthesis. The present theoretical and methodological approach makes it possible to analyse specific processes that have been interpreted in different ways in legal information field, at national and international levels. **Scientific Novelty.** The scientific novelty is the fact that it is the first attempt to analyse the informational system component of the Russian-Ukrainian hybrid war in the Donbass, which actively covered in all available mass media, particularly online social networks. **Conclusions.** The summary of facts and analysis of events that have occurred in recent years in the occupied territories of Donbass Russia are very important for our country and society in general, and specifically to the relevant government agencies who have to take care of national security.

Key words: information war, social networks, hybrid warfare

Актуальність. Події, пов'язані з гібридною агресією, здійсненою Російською Федерацією на окремих територіях Донбасу (ОРДЛО), протягом 2014-2016 рр. є чи не найважливішою з ТОП-тем для світових ЗМІ. Однією з ключових передумов війни на Донбасі стала відсутність суттєвої реакції з боку світового співтовариства, що розв'язало руки кремлівським керманічам. Впевнене у власній безкарності політичне та військове керівництво РФ використало увесь наявний військовий, економічний, політичний та інформаційно-психологічний потенціал для того, щоб змусити Україну погодитись з усіма його вимогами. У контексті заявленої теми особливу увагу заслуговує саме інформаційна складова війни на Донбасі і, зокрема, інформаційно-психологічне протистояння в соціальних онлайн-мережах, що охопило практично всі прошарки українського суспільства.

Спираючись на подану вище актуальність, *метою статті* визначаємо дослідження специфіки інформаційних атак та особливостей їхньої реалізації. У межах окресленої мети головними завданнями статті є:

1. Дослідити висвітлення порушеного питання в спеціальній науковій літературі та загалом у ЗМІ.

2. Проаналізувати базові аспекти та особливості інформаційних атак Росії проти України на Донбасі (2014-2016 рр.).

Переважає більшість матеріалів, присвячених аналізу подій 2014-2016 рр. на Донбасі, представлені у вигляді публіцистичних статей, що мають вигляд новин або інформаційно-аналітичних матеріалів, представлених переважно у ЗМІ.

Ключовою роботою можна визначити колективне видання «Вторжение в Украину»

(2016 р.) в якому викладено послідовно перебіг подій, пов'язаних із початком військових дій та політичних баталій, які точились довкола цього [9].

У рамках реалізації проекту «Інформаційний спротив», зокрема на його корпоративному сайті, починаючи з перших днів агресії виходили аналітичні матеріали В. Гусарова, К. Машовця, Д. Тимчука, Ю. Каріна [5].

Окремим блоком матеріалів йдуть розробки на основі OSINT та HUMINT технологій, експертів проекту «InformNapalm» та «Миротворець» [6; 10].

Також маємо відзначити окремі статті Г. Почепцова та В. Горбуліна, знаних фахівців у питаннях інформаційної безпеки [1-4; 7; 8].

Вивчаючи досвід кількох років (2014-2016 рр.) російсько-українського військово-політичного протистояння (на регіональному та глобальному рівнях, зокрема на Донбасі), група експертів Національного інституту стратегічних досліджень на чолі з В. Горбуліним проаналізувала особливості та специфіку сучасної гібридної війни і представила у вигляді монографії «Світова гібридна війна: український фронт» [4].

Гібридна агресія Російської Федерації на Сході України, що розгорнулася з початку квітня 2014 року, стала другою частиною плану так званої військово-політичної операції «Русская весна». Метою цього етапу було продовження кампанії із захоплення східної та південної частин України, що географічно, за історичною, мовною та культурною ознаками є найбільш зручною територією для анексії.

У географічному плані Східна та Південна України (АР Крим, Одеська, Миколаївська, Дніпропетровська, Херсонська, Запорізька, Доне-

цька, Луганська та Харківська області) були і є важливою частиною геополітичної карти Східної Європи, захоплення якої дає можливість Російській Федерації мати прямий коридор до кордонів інших країн Східної та Південної Європи. Ці країни були наступною після України мішенню для Росії на шляху до відродження колишнього СРСР та так званого соціалістичного табору східноєвропейських країн.

У хронологічному плані розгортання інформаційно-психологічних операцій «Русской весны» у соціальному онлайн-мережевому просторі можна пов'язати з військовими та дипломатичними подіями, що майже збігаються із сезонним річним поділом.

Маємо зазначити, що безпосередньо підготовку до вторгнення на Донбас (на рівні тактичних планів) російська сторона провела протягом 2010-2013 рр. Саме в цей момент було створено в Україні агентурні мережі ФСБ РФ та ГРУ ГШ ВС РФ. Це відбувалося безпосередньо за мовчазної згоди та підтримки тодішнього президента України В. Януковича, а також голови СБУ В. Хорошковського.

За принципом розгортання подій агресія РФ на Сході України розглядається за такими періодами: 1) квітень-травень 2014 р.; 2) червень-серпень 2014 р.; 3) вересень-листопад 2014 р.; 4) грудень-лютий 2014-2015 рр.; 5) березень-травень 2015 р.; 6) червень-серпень 2015 р.; 7) вересень 2015 р. - вересень 2016 р.

За кожним із цих періодів можна відстежити специфіку розгортання інформаційних атак, що мали місце в соціальних онлайн-мережах з метою підготовки, супроводження та утримання резонансу від дій, що вчинялися російсько-терористичними угрупованнями.

Весна 2014 р. Актуальними для цього періоду в соцмережах були меседжі, спрямовані на залякування місцевого населення та мобілізацію на боротьбу з «націоналістичною загрозою». Активно використовувалися технології запуску вірусного контенту, промоція медіа-активістів, так званих польових командирів, серед яких були О. Безлер (Горлівка), М. Мозговий (угруповання «Бригада «Призрак»»), О. Ходаківський (угруповання «Оплот»), М. Козіцин («Всевеликое войско Донское»), О. Беднов (угруповання «Бетмен»). Дії цих медіа-активістів фіксувалися у

соцмережах у вигляді посилань на матеріали ЗМІ, фото- та відеосюжетів.

Одним із ключових медіавірусів цього періоду стала тема облоги Слов'янська та персона медіа-активіста І. Стрелкова (Гірка). Тема виникла та поширювалася у соцмережах цілеспрямовано та системно. Зрозуміло, що для її просування використовувалися всі можливі медіа-ресурси.

Важливою складовою поширення ідей сепаратизму на Донбасі були економічні мотиватори, які активно використовувалися російською стороною у соцмережах. Для промоції цієї тези використовувалися матеріали ЗМІ (LifeNews, RT, «Русская весна» та ін.), які розміщували на персональних акаунтах та в тематичних групах, фото, відео, інфографіку та інші візуальні матеріали.

Активно мусувалася у ЗМІ та соцмережах тема громадянської війни в Україні, з якою пов'язували події на Донбасі, протестні акції та теракти в Харкові, Одесі, Херсоні. Це знайшло втілення у масштабних мережових інформаційних кампаніях із поширення матеріалів ЗМІ, мемів, відео, фотоматеріалів, інфографіки. Особливий акцент робили на формуванні доказової бази цієї тези, для чого активно використовували такі назви-символи як «Народное ополчение», «Армия Новороссии», «Антифашистский фронт» та ін.

Одним із найпотужніших медіа-вірусів, що претендував на головний ідеологічний стрижень військово-політичної операції «Русская весна» 2014 року була ідея створення конфедерації народних республік Сходу та Півдня України, так звана «Новороссія». Тематичні мережеві групи (під брендом «Новороссія»), меми, фото та відеоматеріали, а також безліч репостів журналістських та науково-популярних матеріалів було спрямовано на відповідні цільові групи. Головним медіа-активістом цього проекту був колишній депутат від Партії регіонів Олег Царьов.

Літо 2014 р. Серед інформаційних вкидів, які активно поширювалися в цей час російською стороною у соціальних мережах, для забезпечення військових дій, були фейкові повідомлення про застосування силами АТО важких видів озброєння – артилерії, броньованої техніки з метою легітимізації появи аналогічних засобів

на озброєнні сепаратистів (як трофеїв). Активно обговорювалася тема підготовки бойовиків у «навчальних центрах» на території Ростовської області та в окупованому Криму.

Саме в цей час з'являється тема російських миротворців, що мали зайти на Донбас під мандатом маріонеткової російської «Організації договору про колективну безпеку» (ОДКБ), що діяла в рамках СНГ.

У соціальних мережах для забезпечення інформаційного супроводу військових дій російською стороною було використано увесь наявний потенціал. Активно застосовувалася тактика залякування, дезінформування, формування незадоволення діями українських силових структур та української влади. У цьому плані робота велася із активним залученням автоматизованих засобів роботи із контентом (web 3.0), що давало можливість охоплення великих територіальних масивів та цільових груп.

Також робота із моніторингу та поширення контенту здійснювалася і в ручному форматі, інструментами і засобами web 2.0. В основному це було у вигляді розміщення тематичного контенту на фейкових акаунтах, відповідних мережевих майданчиках із акцентом на діалогову складову. Замасковані російські тролі активно вступали в дискусії під постами відомих українських блогерів. При цьому було помітні системність та скоординованість таких атак. Особливо небезпечних антиросійських блогерів блокували шляхом спрямування масових скарг регіональним адміністраторам непідконтрольних соцмереж (Facebook, YouTube, Google+) або прямим блокуванням у російських соцмережах (Odnoklassniki, VKontakte).

У певні моменти, особливо на початку досліджуваного періоду, простежувалося намагання дотримання чіткої прив'язки транльованого контенту до конкретних цільових груп та відповідних комунікаційних каналів. Але згодом через великі обсяги матеріалів, значну кількість одночасно здійснюваних інформаційних атак та не завжди чітке розуміння специфіки окремих цільових груп системність було порушено. Інформаційні атаки почали проводитися за принципом періодичних хвиль. Щільність цих хвиль була надзвичайно високою. Це дещо знизило ефект від таких атак та сприяло формуванню у переважної більшості

українських користувачів соцмереж скептичного та іронічного ставлення до сенсаційної інформації. Згодом такий скепсис стає основою для формування ментального бар'єру у свідомості громадян України щодо будь-якої інформації, яка спрямовувалася проти України.

Осінь 2014 р. Стабілізація військових дій та значною мірою перенесення російсько-українського протистояння в дипломатичну та економічну площину позначилося на характері інформаційно-психологічної війни, що мала місце у соціальних мережах.

Зважаючи на провал стратегії блискавичної війни, що є основою перемоги у гібридних конфліктах, російська сторона почала шукати нові теми та форми інформаційної роботи. Мережеві технології web 2.0 та web 3.0 використовуються приблизно в однакових обсягах. Хвилі інформаційних атак стають менш щільними, зменшується також їхня кількість. У цей період актуальність середнього медіавірусу або типова інформаційна операція тривають максимум до двох тижнів. Загальний тиск дещо зменшується, а значна частка інформаційних ресурсів переорієнтовується на західні країни, що мають відношення до процесів «Нормандської четвірки» та мінських угод. Головним завданням стає дискредитація України в очах її західних партнерів. Важливу роль в цьому зіграла тема катастрофи малайзійського літака рейсу МН17, а також намагання довести факти «геноциду» української влади щодо населення Донбасу.

Мішенями інформаційних атак в середині України продовжують бути офіційна влада (президент, прем'єр-міністр, Верховна Рада), силові структури, праві політичні рухи (ВПО «Свобода», «Правий сектор»). Особливий акцент в інформаційній роботі робиться на персоналізації, залученні свідків «злочинів української влади» або її неспроможності керувати країною. Саме в цей момент з'являються та поширюються такі медіа-віруси, як «розіп'ятий хлопчик», «два раба», «іноземні найманці в ВСУ», що супроводжуються відповідними тропами-хештегами. Контент береться різноманітний – відео, графічні матеріали, фото, тексти, аудіоматеріали.

Зима 2014-2015 рр. У цей період російська сторона розгорнула широкомасштабну інформаційно-психологічну кампанію зі зри-

ву четвертої хвилі мобілізації до лав війська в Україні. Операція проводилась російськими спецслужбами у взаємодії зі структурами, що відповідали за ведення інформаційної роботи в складі «ДНР» та «ЛНР». Головною метою було формування негативного ставлення до перспективи потрапити до війська в зону АТО та поширення інформації про юридичні можливості ухилення від мобілізації.

У цьому плані активно використовувалися свідчення «очевидців» (відео, тексти), так звані журналістські розслідування, «офіційні документи» та інші варіанти дезінформації. Маємо зазначити, що зазначена інформаційно-психологічна кампанія досягла значних результатів. Порівняно з першими трьома хвилями, відсоток таких, що відмовлялися від мобілізації, був відчутним. Особливо це позначилося в областях Західної України.

Були зафіксовані системні спроби психологічного тиску під час Дебальцевської битви на військовослужбовців, що перебували на передових позиціях, за допомогою мобільного зв'язку та таргетингу у соцмережах. Зокрема, особливо популярною була тема здачі в полон бійців 40-го батальйону територіальної оборони.

Весна 2015 р. У цей час російською стороною було здійснено спробу відкрити новий фронт в рамках військово-політичної операції «Русская весна» – в Одеській області. Саме там в цей час передбачалася реалізація проекту так званих «Народного Совета Бессарабии» та «Бессарабской народной республики». Інформаційний супровід цього проекту забезпечували вже відомі на той час мережеві групи під брэндами «Антимайдан», «Русская весна», «Киберберкут», «Новороссия» й відповідні інтернет-портали. Також важливе значення в цьому проекті мав інтернет-ресурс «Таймер» з однойменними групами у соціальних мережах. За допомогою репостів тематичних статей, мемів, відео, фотоматеріалів на зазначених інтернет-порталах та мережевих майданчиках ініціювалися дискусії щодо ненадійності та нелегітимності «київської влади», слабкості української армії та правоохоронних структур, а також активно обговорювалися перспективи автономії та проголошення незалежності південно-західних районів Одеської області. Утім, завдяки оперативним

діям Служби безпеки України та Національної гвардії цей заколот було придушено на старті.

Літо 2015 р. Переважну більшість зусиль уплані російської інформаційно-психологічної агресії в українському медіа-просторі було сконцентровано на супроводженні подій в зоні бойових дій (маріупольський напрямок). Тактика таких атак будувалася на принципах залякування та намаганнях викликати незадоволення діями української влади щодо забезпечення обороноздатності та стабілізації економічної ситуації в країні.

У технологічному плані акцент було зроблено на масовість поширення контенту, тому активно використовувалися технології web 3.0, що значною мірою було помітно на якості та характері постів у соціальних мережах, за допомогою яких поширювалися відповідні графічні, відео- та текстові матеріали. Автоматизація постингу призводила до того, що поширювані пости та коментарі мали шаблонний характер та не викликали особливої довіри у користувачів. Фактично в цей час формується так звана тактика «інформаційного сміття», метою якої є часткова або повна інформаційно-психологічна дезорієнтація фоловерів із формуванням у них стану когнітивного дисонансу.

Осінь 2015 – 2016 рр. Протягом зазначеного періоду російська сторона та профільні групи в складі «МГБ-ДНР-ЛНР» активно мусували теми корупції та контрабанди серед керівництва підрозділів ВСУ в зоні АТО. Також було здійснено спробу розкрутки теми з третім Майданом. Найбільший акцент було зроблено на викликанні незадоволення діями влади серед широких верств населення та атака на ключових персон в системі влади. Переважна більшість матеріалів негативного характеру була орієнтована на Президента України П. Порошенка, прем'єр-міністрів А. Яценюка і згодом В. Гройсмана, голів силових структур С. Полторака, А. Авакова, а також секретаря РНБО О. Турчинова. Ці особи зазнавали системного та безперервного нападу. Інші політичні лідери та держчиновники зазнавали інформаційних нападів ситуативно, залежно від власної публічної активності.

В інформаційних атаках на персоналії українського політикуму чітко простежується намагання протилежної сторони створити у

свідомості широких верств населення України стан когнітивного дисонансу від занепаду образу національних лідерів та намагання викликати протестні настрої, що мали б привести до значних заворушень.

Для вирішення зазначених вище завдань російська агітаційно-пропагандистська машина використовувала традиційні методи та засоби поширення контенту у соціальних мережах. Зокрема, простежується тенденція до збільшення ролі персонального тролінгу, що дає можливість поліпшити якість комунікаційних процесів. Саме в цей період в українському мережевому просторі збільшується кількість персональних акаунтів, які дуже легко ідентифікуються як фейкові. Такі акаунти діють за схемою проекту «Степан Мазур», створюючи разом у ключових соціальних мережах своєрідні ситуативні медіа-холдинги. Саме за допомогою таких інструментів цілодобово здійснюються репости тематичних статей, поширюються відео та графічні матеріали, розміщуються коментарі під топовими публікаціями у інтернет-виданнях або мережевими постами.

На відміну від першого етапу так званої «Русской весны», при захопленні Криму, на Донбасі співвідношення інформаційних ресурсів між російською та українською стороною вже не таке вражаюче. Загалом воно становить 1:8 за інтернет-порталами та тематичними сайтами та 1:3 за групами та сторінками у соціальних онлайн-мережах.

Серед топових інтернет-проектів ДНР-ЛНР можна визначити такі, як: «Русская весна», «Новости Донецкой республики», «Донецкая Народная Республика», «Антимайдан», «Александр Захарченко», «Вести ДНР», «Новороссия», «НОВОРОССИЯ. Информационное агентство», «ЗАРЯ НОВОРОССИИ. Новостной портал», «Новороссия ТВ», «НОВОСТНОЙ ФРОНТ. Информационное агентство», «ЛНР сегодня», «Луганский информационный центр», «Союз народных республик», «Луганск онлайн», «Киберберкут», «Игорь Стрелков», «Движение НОВОРОССИЯ Игоря Стрелкова», «Трибунал».

Мережеві інформаційні майданчики, що пропагували ідеї «руського мира», було представлено такими групами, як: «АнтиМайдан»

(Facebook-спільнота, 67 тис. фоловерів), «Новороссия» (Facebook-спільнота, 12 тис. фоловерів), «Антимайдан, с нами Правда и Бог» (Odnoklassniki-спільнота, 854 тис. фоловерів), «Антимайдан (юго-восток)» (Odnoklassniki-спільнота, 398 тис. фоловерів), «Русская весна (Новороссия)» (Odnoklassniki-спільнота, 152 тис. фоловерів), «Новороссия» (Odnoklassniki-спільнота, 216 тис. фоловерів) «АнтиМайдан» (VKontakte-спільнота, 535 тис. фоловерів), «Новороссия» (VKontakte-спільнота, 309 тис. фоловерів).

Ключові медіа-віруси під час війни на Сході України першочергово були пов'язані із військовими діями, подіями внутрішньої політики України та міжнародними процесами, що мали відношення до українсько-російського конфлікту. У переважній більшості зазначені медіа-віруси представлено тропами, що відомі широким верствам користувачів соціальних мереж у вигляді хештегів. Найбільш популярними стали такі: #двараба, #визиткаяроша, #распятыймальчик, #МН17, #возьмитеменявнацгвардию, #они-заблудились (#псковские десантники, #рязанские десантники, #новгородские десантники, #питерские десантники, #ватные десантники), #гуманитарный конвой (#гумконвой, #конвой-путина), #русская весна, #зеленые человечки, #карателихунты, #птнпнх).

Відповідно до подій в зоні бойових дій та планів кремлівської адміністрації, ключові меседжі, що транслювалися в соціальних мережах, змінювалися та корегувалися достатньо регулярно. Переважна більшість зазначених меседжів була сформована російською стороною, втім, була певна кількість тем, які доволі успішно транслювалися й українською стороною, переважно на внутрішню аудиторію.

Як свідчить практика, найбільш успішним інструментом протидії російським інформаційним атакам в мережі було висміювання таких тем та їхніх фігурантів. Типовими прикладами тому були такі, як «забрали kota в Нацгвардію», «где мои два раба», «распятый мальчик».

Розглянуті вище меседжі, тропи та медіа-віруси знаходили відображення у мемах. При цьому слід зазначити, що вони можуть бути умовно розділені на такі, що було зроблено професійно та такі, які створювали пересічні користувачі.

Оцінюючи результати діяльності російських структур, що здійснювали протягом останніх років інформаційну агресію на Сході України, слід зазначити, що бажаних цілей вони досягли лише на окремих територіях та ситуативно. Утім, цього було цілком достатньо для забезпечення інформаційно-психологічної складової гібридної війни й підтримки реальної агресії та утримання усього Сходу та Півдня України під російським впливом.

Адекватної відповіді з боку профільних українських структур не було. Зусилля Міністерства інформаційної політики України, відповідних регіональних та центральних управлінь СБУ, підрозділів ІІСО Міністерства оборони та Міністерства внутрішніх справ, а також державних медіа не мали відчутного ефекту.

У переважній більшості випадків спроби відповіді на інформаційні атаки РФ відбувалися постфактум, слабо організовано та не продумано. Більшого системного та ситуативного ефекту досягали волонтерські проекти та активність окремих волонтерських груп. Найбільш відомими з них є вже розглянуті у попередніх розділах «Миротворець», «Інформаційний спротив», «InformNapalm».

Оцінюючи результати роботи з інформаційно-психологічного супроводу другої фази військово-політичної операції «Русская весна» із гібридної агресії РФ, що мала місце на Сході України, маємо зазначити, що вона стала менш успішною ніж перша, кримська фаза. Унаслідок системного військового та політичного спротиву яку здійснила українська сторона, бажаних цілей агресору досягнути не вдалося. Запорука успіху в інформаційній війні – блискавичність та неочікуваність. З цими аспектами на Донбасі для РФ було важко.

За умови залучення значних організаційних, матеріальних та технічних ресурсів, російській стороні вдалося реалізувати деякі тактичні завдання, що мали на меті супроводження подій, а саме: поширення дезінформації; залякування противника та здійснення психологічного тиску; нав'язування противнику певних правил ведення дискусій та окремих психологічних установок; мобілізація прибічників; управління ключовими інформаційними потоками безпосередньо в театрі подій.

На стратегічному рівні РФ не вдалося досягнути жодної з ключових цілей, серед яких були: введення в оману світового суспільства щодо реальних подій; інформаційна ізоляція зони подій та створення власного інформаційного каналу на зовні; отримання підтримки світової спільноти щодо імплементації Мінських угод у вигідному для Росії контексті.

Слід зазначити, що в цілому українська сторона, як і на першій фазі агресії, інформаційну війну прогнала, особливо коли мова йде про перший рік конфлікту. Утім, саме ця поразка стала основою для формування нових підходів в питаннях забезпечення національної інформаційної безпеки.

Виходячи з результатів та наслідків трьох років інформаційного, російсько-українського протистояння на Сході України, маємо визначити необхідність подальшого посилення профільного сегменту системи національної безпеки. Зокрема це стосується питань інформаційних протистоянь у соціальних онлайн-мережах. Головними напрямками роботи в цьому контексті є стимулювання громадської активності громадян, створення та підтримка незалежних аналітичних центрів та патріотичних громадських рухів.

Список використаних джерел

1. Горбулин В. Гибридная война: все только начинается [Електронний ресурс] / В. Горбулин // Зеркало недели [Текст]. – Режим доступу: <http://gazeta.zn.ua/internal/gibridnaya-voyna-vse-tolkonachinaetsya-.html>
2. Горбулин В. Пять сценариев для украино-российских отношений [Електронний ресурс] / В. Горбулин // Зеркало недели [Текст]. – Режим доступу: <http://gazeta.zn.ua/internal/pyat-scenariiev-dlya-ukraino-rossiyskih-otnosheniy-.html>
3. Горбулин В. Украинский фронт «четвертой мировой войны» [Електронний ресурс] / В. Горбулин // Зеркало недели [Текст]. – Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/POLITICS/ukrainskiy_front_chetvertoy_mirovoy_voyny.html

4. Горбулін В.П. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за аг. ред. В.П. Горбуліна. – Київ: НІСД, 2017. – 496 с.
5. Інформаційний спротив [Електронний ресурс] // Інформаційний спротив [Текст]. – Режим доступу: <http://sprotyv.info>
6. Миротворец [Електронний ресурс] // Миротворец [Текст]. – Режим доступу: <https://myrotvorets.center>
7. Почепцов Г. Военные исследования проблем коммуникации и мышления [Електронний ресурс] / Г.Почепцов [Текст] // Пси-фактор. – Режим доступу: <http://psyfactor.org/psyops/pocheptsov3.htm>
8. Почепцов Г. Смысли і війни [Текст] / Г.Почепцов. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2016. – 316 с.
9. Тымчук Д. Вторжение в Украину: хроника российской агрессии [Текст] / Д. Тымчук, Ю. Карин, К. Машовец, В. Гусаров. – Киев: Брайт Стар Паблишинг, 2016. – 240 с.
10. InformNapalm. Главная страница [Електронний ресурс] // InformNapalm. – Режим доступу: <https://informnapalm.org>

References

1. Gorbulin, V. (2016). Hybrid war: everything is just beginning. Mirror of the week 10.15.2016. Retrieved from: <http://gazeta.zn.ua/internal/gibridnaya-voyna-vse-tolko-nachinaetsya-.html> [in Ukrainian].
2. Gorbulin, V. (2016). Five scenarios for Ukrainian-Russian relations. Mirror of the Week 06.20.2016. Retrieved from <http://gazeta.zn.ua/internal/pyat-scenariiev-dlya-ukraino-rossiyskih-otnosheniy-.html> [in Ukrainian].
3. Gorbulin, V. (2016). Ukrainian Front of the «Fourth World War». Mirror of the Week 08.20.2016. Retrieved from http://gazeta.zn.ua/POLITICS/ukrainskiy_front_chetvertoy_mirovoy_voyny.html [in Ukrainian].
4. Gorbulin, V. (2017). The global hybrid warfare: Ukrainian Front. Kyiv: NISS [In Ukrainian]
5. Information resistance (2016). Maine page. Information resistance 10.10.2016. Retrieved from <http://sprotyv.info> [in Russian].
6. Peacemaker (2016). Maine page. Peacemaker 02.10.16. Retrieved from: <https://myrotvorets.center> [in Russian].
7. Pocheptsov, G. (2015). Military Studies of Communication and Thinking Problems. Psi-factor 10.12.2015. Retrieved from <http://psyfactor.org/psyops/pocheptsov3.htm> [in Russian].
8. Pocheptsov, G. (2016). Meanings and war. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy [in Ukrainian].
9. Tymchuk, D. (2016). Invasion of Ukraine: chronicle of Russian aggression. Kyiv: Bright Star Publishing [in Ukrainian].
10. InformNapalm (2016). Main page. InformNapalm. Retrieved from <https://informnapalm.org> [in Russian].